

Boekbespreking 2

K. van Dort, C. Buter & P. van Wielink, *Veldgids Mossen* (2^e, herziene druk), Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht, 2002, 272 pag., € 27,95 (€ 24,95 voor KNNV-leden bij de KNNV), ISBN 90-5011-110-6 [verschenen in de reeks *Veldgids* Nr. 10]. — De '*Veldgids Mossen*' is een prachtige, rijk geïllustreerde uitgave met vele kleurenfoto's en tekeningen van mosplanten. Het boek heet '*veldgids*', maar is meer dan dat: het biedt het grote publiek de mogelijkheid om op laagdrempelige en plezierige wijze kennis te maken met een zo moeilijk toegankelijke plantengroep als de mossen. De tweede, herziene druk van de '*Veldgids Mossen*' is, vergeleken met de eerste druk, duidelijk verbeterd, al is de term 'herziene druk' m.i. iets te pretentief. Er zijn fouten uit de eerste druk gecorrigeerd en er zijn onderschriften aan de foto's van de inleidende hoofdstukken toegevoegd. Waar nodig, is in de tweede druk bij de behandeling van de soorten de wetenschappelijke naam van de standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen¹ als synoniem toegevoegd.

De '*Veldgids Mossen*' bevat 5 inleidende hoofdstukken waarin de mossen aan de lezer worden gepresenteerd. In de eerste drie wordt uitgelegd wat mossen zijn, hoe ze er uit zien en hoe ze in groepen kunnen worden ingedeeld. Het boek houdt een praktische indeling naar groeivormen aan; voor de doelgroep van lezers is dat m.i. een terechte keuze. Moeilijke begrippen bij de behandeling van de morfologie en de voortplanting van mossen worden uitgelegd met behulp van illustraties. Hoofdstuk 4 is een mooi, goed geschreven hoofdstuk over de ecologie van mossen. Hoofdstuk 5 bevat determinatietabellen met illustraties die de in de sleutels gebruikte begrippen verduidelijken. De tabellen zien er mede door het gebruik van de illustraties goed en werkbaar uit. Ze zijn misschien iets te moeilijk voor de meeste lezers (het werken met een loep is voor de meeste mensen erg moeilijk), maar ze nodigen de gemiddelde lezer wel uit om eens beter naar een mos te kijken.

In hoofdstuk 6 van het boek worden 69 blad- en 15 levermossoorten behandeld. De lezer wordt door een goede balans in de selectie van soorten – tussen algemeen voorkomen en het tonen van de diversiteit van het mossenrijk – nieuwsgierig gemaakt naar het verschijnsel mos. Deze nieuwsgierigheid wordt versterkt door de prachtige kleurenfoto's, die bijna altijd geschikt zijn voor de vergelijking met levende planten. Bij iedere behandelde soort is zo'n kleurenfoto geplaatst, die in combinatie met een tekening ook voor leken een goed beeld geeft van de behandelde soort. De foto's zijn vaak zo mooi, dat ze uitnodigen tot veel bladeren en ademloos kijken. De tekeningen zijn gemaakt in verschillende tekenstijlen, variërend van bijna schetsmatig (Zilvermos, Gewoon thujamos) tot heel fraai en gedetailleerd (Klei- en Boom-snavelmos, Veenmossen, Neptunusmos). Er is echter veel aandacht besteed aan de lay-out van de uitgave en mede daardoor storen de verschillende tekenstijlen in het geheel niet. Bij de behandeling van de soorten wordt in de tekst duidelijke informatie gegeven over de standplaats ('groeiplaats') en de uiterlijk verschijningsvorm van de soort, vaak aangevuld met informatie over de betrouwbaarheid van de determinatie en andere, nauwverwante of gelijkende soorten.

Er zijn een paar punten van kritiek waar de meeste lezers echter wel overheen zullen lezen. Ik vind de onnauwkeurigheden in de eerste twee inleidende hoofdstukken storend. De gepresenteerde systematische indeling van de mossen (paragraaf 1 en 2 van hoofdstuk 1) is gebaseerd op een sterk verouderde classificatie en mag eigenlijk niet meer gebruikt worden, ook niet als de systematische indeling als 'sterk vereenvoudigd' wordt gepresenteerd. De bijbehorende tekst bevat ook enkele slordigheden (zaadplanten en bloemplanten zijn niet hetzelfde; de zin 'korstmossen zijn eveneens sporenplanten' had beter weggelaten kunnen worden). Het verschil tussen korstmossen en mossen, die door leken vaak met elkaar worden verward, komt ook niet duidelijk uit de verf: een kortere tekst over korstmossen met een paar illustratieve foto's van mossen en korstmossen was beter geweest. Ik geef nog paar voorbeelden. Waarom worden in het bijschrift bij een foto van Goudkorrelmos (foto 2.8) de prachtige en goed zichtbare antheridia (de 'korrels') niet genoemd en wordt wel gewezen op de nauwelijks opvallende sporenkapsels? Dat is verwarrend en de foto zou m.i. beter op zijn plaats zijn als illustratie van Goudkorrelmossen bij de sleutel van tabel 1. In de determinatietabellen van hoofdstuk 5 is er hier en daar wat te veel specialisme in in de coupletten geslopen – het zoeken naar bladhoekcellen in tabel 3 lijkt me bijvoorbeeld wat te veel gevraagd voor de gemiddelde lezer. Ik vraag me bovendien af, waarom in de algemene tabel de namen 'liggende bladmossen' en 'pleurocarpen' worden gebruikt terwijl deze mossen in hoofdstuk 1

'slaapmossen' worden genoemd; eenzelfde probleem speelt bij de 'topkapselmossen'. Bij het grote hoofdstuk 6 (behandeling van de soorten) valt overigens weinig aan kritiek op te merken, of het moet zijn dat de tekeningen van de bebladerde stengel van Gewoon haarmos en Fraai haarmos wonderlijk veel op elkaar lijken.

De geconstateerde tekortkomingen vallen bij mijn eindoordeel in het niet bij het vele moois dat de '*Veldgids Mossen*' de natuurminnende lezer biedt. De veldgids is een prachtboek, dat zijn kracht krijgt door de goed doordachte combinatie van prachtige kleurenfoto's, duidelijke illustraties en heldere tekst. Het verkoopsucces van de eerste druk heeft de kracht van dit boek al overduidelijk bewezen.

Hans Kruijer

1. G.M. Dirkse, H.J. During & H.N. Siebel. 1999. Standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hawmossen. *Buxbaumiella* 50: 68–128.